

- Mican
- ~~...~~
- ~~...~~

332

~~...~~

Pauljansko stativisko

IVAN GRAH

jos 232

**URBAR PIĆANSKE BISKUPIJE
(1617—1621)
POVIJESNI PREGLED**

P. 1

- ~~...~~
- ~~...~~
- 13 Bican
Urbar Pićanske Biskupije (1617-1621, 1622-1622. god.)
- f. ~~...~~
- 17 ~~...~~
- V- ~~...~~
- Va ~~...~~
- V - ~~...~~

Izbor Pićna — iako malog naselja — za biskupsko sjedište svjedoči o važnoj ulozi koju je u prošlosti imao. Ranije prehistorijska gradina,¹ zatim rimski utvrđeni grad sagrađen na strateškom mjestu, u unutrašnjosti istarskog poluotoka, odakle je vojnička posada mogla uspješno kontrolirati dolinu i rječicu Rašu na granici između italske regije i provincije Dalmacije.² U staroj Peteni pored vojničke posade naselili su se trgovci, činovnici, isluženi vojnici i kolonizatori koji su polako romanizirali starosjedioce.³

Mario Pavat, navodeći De Rubeisa i Kandlera, piše kako je sv. Mohor (Ermagora) već 50. godine poslije Krista, sa svojim »letećim misionarima« obišao Poreč, Pulu, Pićan i imenovao prezbitere u kolonijama i municipijima.⁴ Isto je istaknuto i u uvodu u *Series Episcoporum Petinensium*, dok biskup Marensi navodi za osnivača biskupije cara Konstantina 304. godine, a ljetopisac Schönleben pomiče godinu osnivanja na 324.⁵

Prvi počeci kao i samo osnivanje biskupije obavijeni su velom legendi koje su se tokom stoljeća umnažale: još se danas prepričavaju djela legendarnoga osnivača biskupije sv. Nicefora kao i čudesnog dolaska relikvija sv. Nicefora, antiohijskoga mučenika.⁶

Prvi pouzdani podaci postojanja pićanske biskupije datiraju od 579. godine, kada je biskup Marijan ili Marcijan⁷ sudjelovao na pokrajinskoj sinodi u Gradežu (Grado) za vrijeme »istarskog raskloa« (556—699). Prije raskola pićanski su biskupi bili podložni milanskom bis-

¹ Camillo De Franceschi, *Storia documentata della Contea di Pisino, Venezia* 1963, str. 306

² Razni autori, *Knjiga o Istri*, Zagreb 1968, str. 16

³ Nikola Žic, *Istra, II dio*, Zagreb 1937, str. 18—19

⁴ Mario Pavat, *La riforma tridentina del clero a Parenzo e Pola*, Roma 1960, str. 23

⁵ Župni arhiv Pićna, Razno 11,1. P. Petronio, *Memorie sacre e profane dell'Istria*, Trieste 1968, str. 220

⁶ Camillo De Franceschi, cit. djelo, str. 304 i dalje. *Pel fausto ingresso di mons. Legat nella sua chiesa di Trieste*, Trieste 1847, (Kandler).

⁷ Mario Pavat, cit. dj. str. 27. Župni arhiv Pićna, Razno 11,1.

kupu,⁸ a od 579. dalje bili su sufragani gradeškog metropolite, zatim oglejskoga patrijarha.⁹

Pićanska je biskupija bila od prvih početaka jedna od najsiromašnijih, svedena, iza gubitka Labina oko 1028. godine,¹⁰ na 12 župa: — Pićan, Gračišće, Lindar, Novaki, Cerovlje, Kršikla, Gologorica, Krbune, Brdo, Čepić, Sveti Ivanac i Grimalda — i 6 kapelanija: Zarečje, Previž, Škopljak, Tupljak, Grobnik i Gradinje.¹¹ Vjerojatno je to jedan od razloga što su pićanski biskupi u popisu i potpisu sufragana bili na posljednjem mjestu. Tako npr. na sinodi u Gradu 579. g. na zadnjem mjestu spominje se pićanski biskup Marijan, a na Rižanskoj skupštini kod Kopro 804. godine potpisao se kao »ultimus inter pares«, kao što pravilno zaključuje Kandler, pićanski biskup Laurentius.¹² Taj se običaj zadržao stoljećima.

Kroz 12 stoljeća na kormilu pićanske biskupije izmijenilo se mnogo biskupa romanskog, germanskog, talijanskog i slavenskog porijekla. Pićanski su biskupi živjeli vrlo skromno jer su im prihodi bili ograničeni te su često izbivali iz svoga sjedišta i obnašali razne funkcije za patrijarha, kralja, velikaše i cara. Pićan je za mnoge biskupe bio odskočna daska za časnija mjesta i službe u Trstu, Ljubljani, Gracu, Beču i na carskom dvoru.

Patrijarh Bertold predložio je papi Grguru IX. da se sjedište pićanske biskupije, inače »opale, zapuštene i bez ikakve nade u obnovu«, prenese u Obernburg, u južnu Štajersku. Papa se obratio za savjet novigradskom i tršćanskom biskupu pismom od 2. IV. 1238. Reskript biskupa nije bio povoljan za patrijarhovu tezu te je Pićan i dalje zadržao biskupsko sjedište.¹³ Međutim, počeo je nazadovati na ekonomskom, kulturnom, moralnom i demografskom polju.

Pojavom glagoljice i staroslavenskog bogoslužja stanje se popravilo barem na kulturnom i vjersko-moralnom polju. Kroz Plominska vrata glagoljica se polako i bezbolno probila i uvela u gotovo sve župe i kapelanije širom male dijeceze te je Lindar postao kolijevkom i žarištem glagoljaštva:¹⁴ tu je župnik Petar Fraščić 1463. redigirao Psaltir za kubetskog župnika. Biskup Reitgartler izvijestio je 1593. godine Svetu stolicu da ima u biskupiji mnogo svećenika glagoljaša koji uopće ne znaju latinski i da su im nužno potrebne glagoljske knjige.¹⁵ Dapače Pićanska je sinoda 1594. službeno potvrdila staroslavenski jezik u liturgiji uz zaključak da će »hrvatski ili ilirski svećenici pjevati apostolski

⁸ Torcoletti, *Tarsatica ed i primordi di Fiume*, Palermo 1950, str. 167.

⁹ Benussi, *L'Istria nei suoi due millenni di storia*, Parenzo 1924, str. 91—92. Cappelli, *Cronologia, cronografia e calendario perpetuo*, Milano 1969, str. 350. L. Tedesco, *Storia della Chiesa*, vol. II, Torino 1948, str. 504.

¹⁰ Sergio Cella, Albana, L.E.L. Cappelli, Trieste (bez datuma), str. 42.

¹¹ Camillo de Franceschi, cit. djelo, str. 304 i dalje

¹² Camillo de Franceschi, cit. djelo, str. 306

¹³ Camillo de Franceschi, cit. djelo, str. 383

¹⁴ Razni autori, *Knjiga o Istri*, cit. djelo, str. 138.

¹⁵ Razni pisci, *Zemlja i narod Istre*, Zagreb 1944, str. 16

simbol po starom običaju na rimski način«,¹⁶ što je potvrdio Oglejski pokrajinski sabor 1596. godine.¹⁷ Samo par godina kasnije (1598) isti biskup u izvještaju Svetoj stolici ističe da se izuzevši Pićan i Gračišće, svuda u biskupiji bogoslužje obalja staroslavenski.¹⁶ Sasvim suprotno tvrdi C. De Franceschi kad piše da je latinski jezik u liturgiji ostao neizmijenjen od početka do ukinuća pićanske biskupije.¹⁸

Novi val protestantizma nije našao plodno tlo u maloj biskupiji, iako su mnogi učeni Istrani prihvatili i širili nove ideje i knjige. Kao jedini pristalica spominje se gračaški župnik Hlaj.¹⁹ Mijo Mirković u svom životnom djelu o Matiji Vlačiću Iliriku ne navodi ni jedno ime pristaše ni simpatizera Luterove reformacije²⁰ koji bi bio porijeklom iz pićanske biskupije.

Jači je odjek imala protureformacija kad je svaka knjiga pisana na narodnom jeziku predstavljala latentnu opasnost prihvaćanja protestantizma i otpada od Crkve. Tako su došli na udar staroslavenski misali i evanđelistari kao i sama staroslavenska liturgija. Izgleda da su pićanski biskupi poduzimali najdrastičnije mjere u obračunavanju sa staroslavenskom službom u crkvama. Nevjerojatno zvuči izvještaj biskupa Zare iz 1604. godine. Biskup piše Svetoj stolici da gotovo sav kler u dijecezi vrši bogoslužje na latinskom jeziku. Međutim, biskup Coronini kao da pobija gornje tvrdnje kad u izvještaju iz 1628. spominje da još tri župnika i jedan kapelan glagoljaju, a u izvještaju biskupa Marenzija proizlazi da je 1644. glagoljao posljednji svećenik-glagoljaš.¹⁶ Međutim, staroslavensko bogoslužje nadživjelo je samu drevnu pićansku biskupiju, jer je posljednji glagoljaš umro u Grimaldi 1849. godine.²¹

Posljednji pićanski biskup bio je tršćanin Aldrago de Piccardi koji je 1784. bio razriješen dužnosti. Godine 1785. minijaturna je biskupija bila ukinuta.²² Do 1791. bila je u sastavu novoosnovane i kratkotrajne biskupije u Gradiški (Gradisca). 1791. god. bila je pripojena tršćanskoj biskupiji kojoj juridički i danas pripada. 1787. god. Pićan je bio proglašen župom i konačno 1794. godine bivša biskupija doživjela je rasformiranje: veći dio župa i gotovo sve kapelanije ušle su u sastav Pićanskoga dekanata, dok su periferne bile pripojene pazinskom, buzet-skom i kršanskom dekanatu.

¹⁶ F. Barbalić, Hrvatski i slovenski jezik u orkvama Istre, Pretiskano iz »Istre«, Zagreb 1938, str. 6

¹⁷ Spomenica i molba svetom ocu papi Piju X, Pula 1910, str. 26.

¹⁸ Camillo de Franceschi, cit. djelo, str. 309

¹⁹ Moj rukopis, Gračišće kroz svoju prošlost, str. 31

²⁰ Mijo Mirković, Matija Vlačić Ilirik, Zagreb 1960

²¹ Božo Milanović, Hrvatski narodni preporod u Istri, Pazin 1967, str. 83

²² Šematizam tršćansko-koparske biskupije za 1933. godinu, str. 55

U V O D

1. Opis rukopisa

Ovaj tekst Urbara prepisao je iz originala pićanski klerik Petar Aničić 1722. godine kako sam ističe »de verbo ad verbum«.²³ Svešćić veličine 15 x 20,5 ima 38 papirnatih stranica, listovi su sašiveni, numeracija stranica izvršena je olovkom, nema naslovne stranice, neispisane su stranice 2—4 i 33—38.

Rukopis se nalazi u župnom arhivu u Pićnu.

2. Originalni urbar

Biskup Antun Zara (1601—1621) dao je sabrati u jedan svešćić (in unum quasi fasciculum) sva urbarijalna prava pićanskih biskupa. Ta je kompilacija bila izvršena između 1617. i 1621. godine tj. iza rata između Austrije i Venecije (1616—1617) i biskupove smrti (1621). U novi je Urbar ušao i popis preživjelih seljaka u selima Tupljaka i Škopljaka.²⁴ Zarin je urbar izgorio vjerojatno, u Pićnu kad je požar uništio veći dio arhivske građe.²⁵ Iz samoga je teksta ovoga Urbara jasno da nije postojao neki stariji urbar kao cjelina, ali ima više dokaza da su mnogo ranije postojala razna urbarijalna prava u pićanskoj biskupiji. Postoji diploma kralja Henrika II. iz 1012. godine kojom potvrđuje darovnicu Otona III. (983—1002) oglejskom patrijarhu Ivanu IV. (984—1017). U toj darovnici spominje se i Pićan s okolicom sa svim pravima.²⁶ Ta su prava s vremenom prešla na pićanske biskupe. Tako se s pravom na njih mogao pozivati biskup Reitgartler (1573—1600) u sporu s upraviteljem Pazinske grofovije ističući da pićanski biskupi imaju pravo na desetinu u Škopljaku preko 400 godina.²⁷

Ovaj je Urbar bio do danas nepoznat te ga stoga ne spominju ni Katalog izložbe statuta, urbara i notara²⁸ ni druga literatura.

²³ Pićanski urbar, str. 32. Petar Aničić rođen u Pićnu 1752. Studirao je filozofiju u Rijeci gdje je i prepisao Urbar, postao je svećenik 1774, doktorirao je iz teologije u Gracu 1778, imenovan kanonikom pićanske katedrale, biskupovim konzultorom, itd. 1780. župnikom Starog Pazina 1783, članom carske komore za crkvena pitanja 1784, župnikom u Novakima 1784. i pićanskim dekanom 1807. Umro u Pićnu i ostavio župi svoju knjižnicu. (Župni arhiv, Razno 3/1790.)

²⁴ Pićanski urbar, str. 22 i 28

²⁵ Ima nekoliko bilješki o tom požaru i tragova vatre na nekim arhivalijama, ali nema datuma za sam požar

²⁶ De Franceschi, cit. dj. str. 10—11.

²⁷ De Franceschi, cit. dj. str. 334

²⁸ Statuti, urbari, notari Istre, Rijeke, Hrvatskog primorja i otoka. Katalog izložbe. Rijeka 1968. Izdanje Historijskog arhiva u Rijeci

3. Karakteristike Urbara

Urbar je pisan na latinskom jeziku srednjega vijeka, ima više hrvatskih i talijanskih riječi i lokalnih izraza koji su latinizirani kao *supanus*, *desmum*, *modium*, *spudichium*, *ligonizatores*, *vertaza*, *medilia*, itd., ali ima i sasvim hrvatskih riječi, napose iz toponomastike, kao *Margareščak*, *Satka*, *Sopot*, *Draga*, *Solinize*, *Beovica* itd. kao i imena podanika npr. *Vid*, *Ive*, *Lovre*, *Jure*, *Martin* itd.

Urbar spominje obveznike i nabraja župnike i kapelane, župana *Pićna* i *Gradišća*, »vanjske i došljake« (»*externi et adventizii*«), stanovnike »općine« (»*Communitatis*«), »sve i pojedince« (»*omnes et singuli*«). Ne navodi broj selišta ni broj podanika na alodijalnim dobrima *Tupljaka* i *Škopljaka* nego proteže obaveze na »*omnes et singuli*«.

Urbar navodi broj preživjelih iza rata između Austrije i Venecije: u *Tupljaku* 17, a u *Škopljaku* 28.²⁹

4. Podavanja i obaveze

Župnici i kapelani po prastarom običaju podavali su biskupu na Veliki četvrtak tzv. *honoraria*, tj. dar iz poštovanja, na blagdan *Sv. Nicefora*, zaštitnika biskupije, tzv. *cathedraticum primum*, i na godišnjicu posvete crkve tzv. *cathedraticum secundum*. Ta su podavanja bila pretežno novčana.

Vjernici su podavali biskupu tzv. *offertoria* na godišnjicu posvete crkve (katedrale), u nedjelju iza blagdana *Marijina* rođenja, pod misom u *Božićnoj* noći i na blagdan *Sv. Nicefora*, a *Cerovlje* je pored toga podavalo i na *Kvatrenu* nedjelju, u rujnu. I ta su podavanja bila novčana.

Novčana su bila i podavanja župana ili konzula *Pićna* i *Gračišća* jednom godišnje, na dan *Sv. Jurja*, kao znak poštovanja.

Stanovnici *Pićna*, *Gračišća* i *Staroga Pazina* bili su dužni podavati određene desetine u naravi, od čega je trećina pripala komori.

Seljaci *Tupljaka* i *Škopljaka* bili su obveznici isključivo *pićanskoga* biskupa kao feudalnoga gospodara te ih stoga nema u popisu *Urbara Pazinske grofovije* iz 1498. godine,³⁰ kao ni u *Urbaru* iz 1571. godine,³¹ dok su sve ostale župe davale desetinu *Pazinskoj grofoviji*. Podavanja *Tupljaka* i *Škopljaka* detaljno su označena i nabrojena: desetina, darovi prigodom određenih blagdana, fizički rad ili rabota u vinogradima, sjenokošama, vrtovima, zatim nošenje pošte ili službeno putovanje u *Rijeku* ili *Postojnu*, odnosno u *Kopar* ili *Trst* i — konačno — plaćanje poreza.

²⁹ Urbar *Pićanske biskupije*, 22 i 28.

³⁰ D. Klen, *Urbar Pazinske grofovije* (1498.) Posebni otisak iz *Vjesnika historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu*, *Rijeka* 1969.

³¹ Urbar se čuva u *Historijskom arhivu u Pazinu*

5. Novac i mjere

Libra ili mletačka lira bio je jedini novac u opticaju u Pićanskoj biskupiji sve do pada Mletačke Republike. Dok su se novčana podavanja u Pazinskoj grofoviji obračunavala u markama a plaćala u lirama,³² u pićanskoj se biskupiji sve obračunavalo i plaćalo u lirama. Marka je označavala, dapače, posebno novčano podavanje za Tupljak, tzv. »pro Marchis« koje se plaćalo u lirama.³³ Tako su novčane obaveze za Tupljak glasile: »pro Marchis libras 11« i »Steuras 170«, dok je Škopljak plaćao samo porez ili šteuru u iznosu od 77 lira. Te su obaveze razmjerno odgovarale podavanjima ostalih naselja u Pazinskoj grofoviji.³⁴

Od jedinica za mjerenje tekućine spominje se modium ili spudichium, za količinu drva salma tj. tovar drva koji može odjednom nositi jedan konj ili u dva puta jedan magarac.

6. Vrijednost novca i mjera

Jedna marka vrijedila je 160 denara ili solada i odgovarala vrijednosti od 8 mletačkih lira od po 20 denara ili solada.

Modium (tal. moggio) ili spudichium (hrv. spud), kao mjera za tekućinu, iznosio je 65 litara te se dijelio na 24 ili 26 vrčeva ili bokala.

Modium ili spudichium kao jedinica za mjerenje žitarica iznosio je isto 65 litara, dijelio se na 6 starića, a jedan starić na 5 škata. Jedan spud pšenice iznosio je oko 50 kg.

Salma (tal. somma, njem. Saum) ili tovar drva iznosila je oko 100 kg.

TEKST URBARA

Quinta ego post Petri sedem sum Petena sedes,
Pentapolis veteri nomine dicta fui.

Urbs sum, sed potius moles ego saxea dicor,
Cui Petrus baculum, petra situmque dedit.

Silete, ergo vos Urbes reliquae esse perennes
Quae terra, aut mediis, tecta tenetis aquis.³⁶

³² D. Klen, cit. dj. str. 62 i 64.

C. De Franceschi, c. dj. str. 154.

³³ Urbar Pićanske biskupije, str. 19.

³⁴ C. De Franceschi, c. dj. str. 154, bilješka.

³⁵ Urbar Pićanske biskupije, str. 24.

³⁶ Ovi stihovi potječu od posljednjeg biskupa pićanskog Piccardija te nisu dio teksta samoga Urbara.

URBARIUM

Haec est brevis descriptio omnium bonorum atque Proventuum antiquissimi Episcopatus Petinensis fundati a D. Constantino Magno Caesare³⁷ Anno post Christum natum CCCXXIV. sedente in Cathedra Sancti Petri Apostolorum Principis D. Silvestro I Pont. Opt. Max. Haec vero sacra Episcopatus Iura fuere per nos Antonium Zara Episcopum Petinensem, Potentissimi Imperatoris Ferdinandi II³⁸ Germaniae, Hungariae et Bohemiae Regis Archiducis Austriae Anno I sui Imperii Consiliarium, et Dominum Gollogoritiae sub Pontificatu vero Sanctissimi D. N. Gregorii XV Anno I in unum quasi fasciculum collecta.

PETENA

Palatium Episcopale pro oportunitate loci satis decenter, et comode aedificatum Domus una retro Turrim, quae ab Oriente, ab Occidente et a Septentrione habet vicos publicos a meridione vero Domum Michaelis Blascovich, et quandam alteram Domum Georgii Bellanich.

Die Iovis in Coena Domini quando Parochi sacra Olea sibi dari curant, solent et antiquissima consuetudine infrascripta honoraria³⁹ Episcopo exhibere.

Parochus Gallignanensis Agnos duos. Parochus Lindarensis Agnum unum. Parochus Gollogoritiae Libram unam. Parochus Zarezi Libram unam. Parochus Novachi Libram unam. Parochus Grimaldae Libram unam. Parochus Cerovgliae Libram unam. Parochus Previs Libram unam. Curatus Gradignae Libram unam. Curatus Cherbuni Libram unam. Curatus Grobnich Libram unam. Curatus Berdi Libram unam. Curatus Cepich Libram unam. Curatus Sancti Ioannis Libram unam. Curatus Tupgliaci ova 60.

Cathedra⁴⁰ primum

Die XXX Decembris consuevit quotannis Ecclesia haec Cathedralis solemniter celebrare festum S. Nicephori Martyris huius Episcopatus Patroni a Constantino Magno huc ex Sablonicio transmissi. Tum quia eo die gloriosus Achleta mortalitatem Martirri explevit, et beatam immortalitatem inivit tum etiam quia ipse eadem die ex flatico sinu fuc miraculose venit, quae causa fuit ut in hic olim Oppido Episcopatus a piissimo Caesare erigeretur. Hac igitur die omnes Parochi huius Diaecesis et Curati solent ac debent praesens Cathedra⁴⁰ Episcopo offere.

³⁷ Car Konstantin dao je slobodu kršćanstvu 313. godine.

³⁸ Car Ferdinand preuzeo je vlast 1619. Grgur XV. postao je papom 1621. Iste je godine umro biskup Zara. Prema tome ima jedna netočnost u datiranju Urbara

³⁹ Podavanje klera biskupu u znak štovanja

Parochus Gallignanensis Libras duodecim. Parochus Lindari Libras octo. Parochus Gollogoritiae Libras quatuor. Parochus Zarezi Libras tres. Parochus Novachi Libras tres. Parochus Chersiclae Libras tres. Parochus Grimaldae Libras tres. Parochus Cerovglie Libras tres. Parochus Previs Libras tres. Curatus Gradignae Libras tres. Curatus Cherbuni Libras tres. Curatus Grobnich Libras tres. Parochus Berdi Libras quatuor. Parochus Chepich Libras quatuor. Curatus S. Ioannis Libras tres. Curatus Scopgliac gallinas duas. Curtaus Tupgliak ova sexaginta, gallinam unam.

Cathedrativum secundum

Singulis vere annis feria sexta immediate post festum Ascensionis Domini tenentur omnes Ecclesiarum Rectores processionaliter Petinam adventare ac Ecclesiam Cathedralis tamquam totius huius Diaecesis Matrem et Patronam devote invisere, et honorare, et Episcopo in signum fidelitatis, subiectionis, et obedientiae huiusmodi Cathedrativum exhibere uti in primo Cathedrativo factitatum est, idest 30 Decembris.

Offertoria⁴¹

Die prima immediate post festum Ascensionis Domini quo die est Dedicatio Ecclesiae Cathedralis offertorium Episcopo exhibetur.

Item Dominica prima post Nativitatem D. Virginis.

Item in nocte Nativitatis Domini nostri in primo sacro.

Item Die S. Nicephori Martyris die XXX Decembris.

CEROVGLIE

Dominica in quatuor temporibus post Exaltationem S. Crucis.

N. B. Caeterum annis singulis ad festum Sancti Georgii est obstrictus Supanus sive Consul huius Civitatis ad signum reverentiae tradere Episcopo libras quinque.

Petinenses poro qui pecora huic Episcopatu persolverint Decimas, de quibus quarta pars Canonicis exhibetur.

Ad festum vero Sanctae Helenae Constantini Matris Petinenses ex suis ovium gregibus tenentur uno die Episcopatu dare quidquid casei coagulaverint, unum tamen caseum Supanus eo die sibi reservat. Similiter omnes externi et adventizii eosdem caseos solvunt.

N. B. Unusquisque autem qui Vineas in hoc Teritorio possidet tenentur persolvere Episcopatu Desmum⁴² ut vocant, scilicet medium Vini. Modium quod Spudichium appellant, quorum duae partes integrae sunt Episcopatus tertia Excelsae Camerae obvenit.

⁴⁰ Godišnja urbarijalna obaveza župnika i kapelana biskupu

⁴¹ Novčana podavanja vjernika biskupu

⁴² Podavanje u određenom omjeru prema imovini, ovdje — konkretno — vinograda

Horti

Unus extra Civitatem ipsi Episcopatu adhaerens, et tam in longum protensus in superi parte quam ipse Episcopatus se extendit: in inferiori autem excurrit longius usque ad hortum D. Francisci Scaletini sed in latitudine ad viam usque publicam sese dilatat.

Alter sub muris novis Civitatis retro Ecclesiam Cathedralem B. Virginis Annunciatae dictam situs est, qui ab Oriente habet pro finibus hortum Confraternitatis⁴³ Corporis, ab Occidente Hortos Capituli et Iacobi Berton, a Meridie Agrum Episcopatus, et a Septentrione hortum quoque Ioannis Bellaz.

Agri

Campus unus Dentich dicitur, qui ab Oriente habet agrum quoddam Hieronimi Gustincich, Matthei Bellaz et S. Nicephori, ab Occidente agrum Gregorii Cincopan, a Meridie Vineam Marini Vretenar, Andreae Vegliacich et Ioannis Millossinich, a Septentrione vero habet Agrum Ioannis Luchessich.

Alter vocatur Stranice, qui ab oriente habet vineam Laurentii Cucurin,⁴⁴ ab Occidente vineam D. Petri Gasprotich, a meridie vineam Mauri Chersul et Agrum Ioannis Chruchochniae, a Septentrione autem viam publicam Gallignanam versus in hoc campo sunt albores olivarum quindecim.

Tertius sub Sancta Maria situs est qui ab Oriente habet Vertazam Haeredum quondam Stane Orsanich, et Hortum Georgii Matiassich, et Ive Chruchochnia ab Occidente habet hortum Mathaei Climnich, a Meridie vineam Episcopatus, et a Septentrione hortum Iacobi Berton et Hortum Episcopatus, et Corpus Domini.⁴⁵

Quartus Margareschiach campus est qui ab Oriente habet Vineam Petri Marzaz ab Occidente vineam Michaelis Crismanich a Meridie viam publicam quae vergit ad Dragham a Septentrione viam publicam versus Torentem.

Quintus campus vero sub S. Antonio habet ab oriente vineam Michaelis Crismanich, et Vineam Petri Laurentii Copus, et Vineam Episcopatus dictam Calcich, et Vineam Michaelis Gasprotich, et vineam denique quondam Furlanich ab Occidente habet Vertazam Sancti Antonii, et hortum Petri Modorin, et hortum Georgii et Blasii Bellanich et Vineam Quirini Zagliach dictam ograda, et Hortum S. Luciae, et campum dicti Zagliach, a Meridie vero habet Vineam Episcopatus et viam publicam Sancto Antonio et Hortum Haeredum quondam Cragl a Septentrione vero habet vineam dicti Zaglich dictam Cusmichievaz.

⁴³ Juridičko tijelo s vlastitim posjedom i upraviteljem koji se je zvao gastald (Ivan Ostojić, Benediktinci, sv. I, str. 101)

⁴⁴ Furlansko izumrlo prezime, ali postoji još selo Kukurini

⁴⁵ Nejasan tekst. Vjerojatno je već prepisivaču bio nejasan

Sextus Cles Apellatur, qui habet suos fines ab Oriente cum vinea Mathei Climnich, et Ioannis Tesach ab Occidente cum Vertaza Georgii Benasich, et cum Vinea Sanctae Luciae, a Meridie autem cum Vinea D. Petri Gasprotich, et cum Vinea Gasparis Lessich a Septentrione cum agro Ioannis Tesach et cum torente Chnes.

Septimus autem Lasischie nuncupatur qui ab Oriente habet Vineam Petri Marzas dictam opatovac ab Occidente Agros Corpus Domini a Meridie Vineam presbyteris Andreae Sfogar, e a Septentrione habet campum Adami Posar.

Octavus denique est Campus e regione Templi S. Michaelis Brajde appellatus qui ab Oriente habet stabulum Ioannis Tesach, et viam Furlanich versus, et versus Castanea et Hortum Georgii Benasich ab Occidente autem habet Georgii Gasprotich et Haeredum quondam Thome Benich, et Mathaei Climnich a meridie vero habet Hortum Episcopatus, et via quae tendit ad Chlez a Septentrione autem habet Vertazam quondam Gasparis Procos.

Vineae

Vinea una dicitur Sad ab oriente habet viam quae tendit ad Grise⁴⁵ et Brajdas Capituli, ab Occidente Vineam Pabri Gregorii Lonisi e Meridie Vineam Heredum quondam Petri Piplich, a Septentrione denique habet Vineam Giurasin Sudalich.

Altera sub Sancta Maria habet Vrtazam ab Oriente quondam Stane Orsanich, et vineam Sancti Nicephori, ab Occidente Vineam Blasii Filorot⁴⁵ et Vineam S. Nicephori, a meridie item Vineam S. Nicephori, et Vineam Georgii Vegliacich a Septentrione autem campum Episcopatus. Habet arbores olivarum Duodecim.

Tertia dicitur sub S. Antonio, quae ab oriente habet vineam Gheran Glavaz et Vineam Petri Smocovich, et Vineam Gregorii Delacis ab Occidente habet hortum Haeredum quondam Chragl a meridie vero habet vineam S. Michaelis, a septentrione denique habet campum Episcopatus, sunt arbores olivarum in hac vinea quinque.

Quarta Calcich appellatur, quae ab Oriente habet vineam Georgii et Blasii Bellanich, et Matthaei Climnich, et Ioannis Tesach, ab occidente campum Episcopatus, a Meridie Vineam quondam Pri Laurentii Copus, a Septentrione Vineam Michaelis Gasprotich. Habet arbores Olivarum quinquaginta duas. Sub hac eadem Vineam sunt arbores item olivarum septem dictarum S. Sebastiani.

Quinta Greblia parva nuncupata habet ab oriente Vineam Mathaei Climnich, ab occidente eiusdem Climnich vineam, a Meridie vineam quondam Pri Laurentii Copus, a Septentrione autem vineam Ioannis Ivanich sunt in hac vinea olivae 2.

Sexta est vinea parva sub Chnes quae ab oriente habet Vineam S. Luciae ab occidente vineam Mathei Climnich, a Meridie Vineam Martini Benich, a Septentrione Vineam Georgii Marich, sunt in hac vinea arbores olivarum tres.

Septima est Vinca in Stranize quae ab oriente habet hortum S. Nicephori, ab Occidente Vertazam Lucae Huglian, a meridie viam publicam, quae ducit Galignanam, a Septentrione denique ripas Antonii Annich sunt in hac vinea arbores olivarum duae.

Item in Vinca quondam Mrav⁴⁵ inveniuntur arbores olivarum numero 3.

Item in Vinca Sancti Nicephori oliva una.

SATCA⁴⁶

Ab Oriente habet fines cum via publica, quae tendit ad Torentem et hinc necnon ad montem in cuius medio est saxum vivum signatum, et hinc ad Pirum salvaticum in cuius stipite est crux, et hinc recte tendit ad Sylvam Sfich, et inde viam veterem per quam itur ad agrum dictum Laslenichi, et inde ultra torentem ad gurgitem parvum sive post piccolo, ab Occidente vero habet Sopot, a Meridie autem habet rupes ipsius Sopot ex quibus pervenitur ad locum dictum Solinize sub tugurio Heredum quondam Orsanich super via publica per quam recte itur ad Trivium, a Septentrione vero a gurgite parvo recte itur per medium montem inter aquam vocatam Beovisa vel Drasiza, et inter torentem Magnum ex quo itur recte ad faucis campi S. Helenae e regione cuius est tugurium Stane Glavaz et campus dicti Stane; est pro finibus septimi limitis, sic etiam octavi, noni, decimi, undecimi, duodecimi, et decimitertii quoque cum agris dicti Stane Glavaz confinat dicimusquartus autem finis cum Haeredum quondam Floricich terminatur decimusquintus autem ostendit collem, et Dragam ut vocant et ibi Satca terminatur. Denique in hac Satca sive praedio est templum unum Sancti Andreae Apostoli et ex utraque parte torentis duae Sylvae.

Prata

Pratum unum Otoch appellatur, quod ab oriente cum Flumine Arsia terminatur, ab Occidente cum prato Haeredum quondam Georgii Blascovich a meridie vero cum via quae ducit torentem versus, a Septentrione denique cum prato Haeredum quondam Thomae Marzaz terminatur.

Molendina⁴⁷

Caeterum in hoc territorio Petenensi penes flumen Arsia sunt duo Molendina, alterum superius dictum Novi in praeterito bello a Venetis

⁴⁶ Zemljište isključeno iz popisa urbarijalnih obaveza gospostiji. Prihode je ubirao biskup. Bilo je pokušaja da se zatke ukinu na području Pazinske grofovije (C. De Franceschi, cit. dj. str. 486.)

Danas postoji selo Zatkari ali izvan područja bivše Zatke

⁴⁷ Sedam je bilo mlinova — vodenica na području Pična, Tupljaka i Škopljaka; radili su za kišnih dana, jer su se mali bazeni ili »jasa« brzo iscrpili

destructum, alterum inferius dictum Vetva iam a Ioanne Chruchogna et Petro Mladenich de novo reaedificatum, pro qua in die Sancti Michaelis singulis annis solvunt Episcopatuui septem Modia mixturae, et unum tritici mundi.

Anno 1651 die 20 Ianuarii⁴⁸

Pasqualis Patz Gallignanensis in teritorio Gallignanensi reliquit vineae Episcopatuui Petenensi ob dispensationem Matrimoniale gradq (sic) inter predictum Pasqualem Patz et uxore sua quae pars vineae dicitur Polije.

TUPLIACUM

Omnes et singuli tenentur dare decimas Agnorum, vini, Leguminum et Segetum omnis generis. Item decimas porcorum de quibus habent etiam ex septenis unum, et ex quatuor medium. Item Decimas Apum. Item in carnis primi Gallinas Tres. Item in die Pascatis gallinas tres. Item in die S. Nicephori gallinas tres. Item singuli tenentur dare septem Zapadores. Item in Dominica Sexagesimae quo die eligitur Supanus tenentur Prandium unum dare, vel libras septem. Item in octava Pentecostes debent dare unum Prandium vel libras septem. Item in die S. Bartholomaei debent unum Prandium vel libras septem. Item in Carnis primio debent pro venatione libras 11. Item tenentur in Vindemiis omnes vindemiare uvas, ferre, follare etc. Item tenentur faenum portare ad medilia et inde ad Episcopatum, et ustelare. Item tenentur suis expensis ire flumen, et usque Postojnam. Item tenentur die S. Gregorii libras undesim. Item tenentur die S. Michaelis pro Marchis libras Undecim. Item tenentur die S. Michaelis Steuras libras 170. Item tenentur pallificare Hortos, et ferre sepimenta pro eis. Item tenentur die S. Helenae dare Caseos. Item quicumque habet Prata in hoc teritorio tenentur dare Quartesium Faeni, et id fere ad Medilia.

Prata

Pratum unum dicitur Paludischie, quod ab oriente confinat cum Prato Haeredum quondam Georgii Anicich et cum Prato Micula Smilovich, ab occidente cum Pallude Viti Duimovich, a Meridie cum Paludischie Haeredum Ioannis Runco, a Septentrione cum agro Gregorii Stancovich.

Alterum dictum Verlich confinat ab Oriente cum Prato quondam Martini Pavichievaz ab occidente cum Palludischie Stane Mamascovich a Meridie cum campo quondam Vincenti Craglich, et Palludischie Haeredum quondam Chirin Marglitich a Septentrione cum Palludischie quondam Martini Pavichievaz.

Tertium vicinum templo S. Bartholomaei ab oriente confinat cum pratis Sancti Adriani, et cum prato Stanissae Mamascovich et cum prato

⁴⁸ Kasnije uvedena darovnica

Georgii Smilovich, ab Occidente cum prato Ioannis Zambareglia Chersanensi, et cum prato quondam Floricich Petinensi, a Meridie cum prato heredum quondam Martini Tcochicich Chersanensi, a Septentrione cum agro Sancti Martini.

Pratum dictum Cutich ab oriente confinatur cum prato Georgii Smilovich, ab Occidente cum campo haeredum Ioannis Runco a Meridie cum prato Nicolai Sfogar a Septentrione cum prato haeredum quondam Floricich.

Silva dicta S. Bartholomaei in qua sunt arbores dictae Iesicche confinatur ab Oriente cum Palludischie quondam Miculae Smilovich ab Occidente cum Palludischie Gregorii Stanovich a Meridie cum prato haeredum quondam Sarcovaz Flanonensi et cum Paludischie Martini Trosich a Septentrione cum Paludischie Viti Duimovich.

Molendina

N. B. Molendinum unum quod iam tenet Ioannes Charchognia solvit singulis annis die S. Michaelis libras decem.

Item Molendinum quos olim tenebat Poldrugovaz solvebat sex libras et gallinas duas.

Caeterum sub D. Emo Zacharia⁴⁹ ob non solutas stauras Provinciae Carniolanae fuerunt spangati, et avulsi aliquot Coloni, quos nunquam neque Praedecesores mei neque ego, etsi multum institerim, recuperare tamen potui, sed fuerunt venditi Domino Christophoro Gullich seu Gussich qui postea alienavit Domino Turllero. Quamobrem successores mei sibi caveant et quotannis in tempore debito Stauras adcurate persolvant ni velint reddere stricte rationem Villicationis suae Domino Deo in extremo Iudicii die, et sic permittere quoque ut Antiquissimus Episcopus pessum ruat.

Nomina Subditorum Tupliaci superstitem post bellum⁵⁰ Mathe Marglitch — Mathe Runco — Vid Duimovich — Lucia Chrismaniza — Haeredi quondam Ghergo Bogovich — Ghergo Stanovich — Michiel Calcich — Haeredi quondam Martini Bubulich — Haer. q.m Martin Mamascovich — Haerd. q.m Anton Smilovich — Giacom Giuranich — Anton Anicich — Her. q.m Petar Segurich — Anton Gracalich — Giacom Calcich — Anton Carlovich — Giure Gogiach.

Sylvae Tupglici

Giassonina prope S. Bartholomei Draguseniza prope Tonceti. Gradinschiza prope Cherbune.

⁴⁹ Ovaj je biskup upravljao biskupijom od 1550. do 1562. Kandler spominje da je morao voditi oštre sukobe sa seljacima Tupljaka i Škopljaka zbog urbarijalnih obaveza. Vjerojatno zbog tih prikraćivanja biskup nije mogao plaćati svoje obaveze te mu je nasilno bilo odvedeno nekoliko obitelji koje je kupio negdašnji zakupac Lupoglavske gospoštije

⁵⁰ Od navedenih dana postoje još 4 prezimena.

SCOPLIACUM

Comunitas haec tenetur dare decimas Vini, Bladarum, Legumium omnis generis. Item Agnorum.

Item in Dominica Septuagesimae quando eligitur Suppnus debent Prandium unum vel libras septem.

Item singuli debent Ligonizatores quinque.

Item in carnisprimio gallinas tres.

Item in die S. Nicephori Martyris gallinas tres.

Item in die S. Mariae Magdalenae prandium unum.

Item in die S. Stephani Martiris Prandium unum, vel solvunt pro singulis prandiis libras septem. Item circa Nativitatem Domini singuli tenentur lignorum salmam unam in equo vel in Asino duas. Item in carnisprimio libras duodecim. Item singuli tenentur in Vindemiis cerchios duos, vel solidos octo. Item unusquisque qui habet porcum debet dare spallam sive libras quatuor. Item unusquisque tenetur Vindemiare folare portare uvas ad Episcopatum, et facere similia exercitia. Item portare foenum stramen, et aliud necessarium quodcumque ad Episcopatum similiter litteras et ire Iustinopolim pro sale, et Tergestum pro Vino aut aliis rebus alibi. Item tenetur singuli qui Habebit Pecora dare cascos circa diem S. Helenae. Item tenentur dare die S. Michaelis Stauras idc Libras 11.

Vineae

Una dicta Blechi confinatur ab Oriente cum parvulo Chersio: ab Occidente cum via publica, a Meridie cum vinea Bastiani Saiez: a Septentrione cum via publica, et cum vinea Mathiae Silesich, in hac sunt olivarum arbores tres. Altera dicta Zarsiffa confinatur ab Oriente cum vinea Mathaei Ernich, et cum Baredo Antonii Ernich, ab Occidente cum prato Mattiassi Silesich, a meridie cum vinea Perco Viscovich, a Septentrione cum agro Mathei Ernich, in hac sunt olivarum arbores una.

Tertia dicta Tudormo confinatur ab Oriente cum vinea Mattiassi Silesich, ab occidente cum via publica, a Meridie cum agro Simonis Dian a septentrione cum sepibus communibus. Arbores olivarum sunt duae in hoc loco et Pago est una domus satis commode aedificata et hortus unus.

N. B. Haeredes quondam Stephani Matcovich tenent unam vineam dictam Greglia de qua solvunt suis expansis Medietatem vini. Item Haeredes Mathaei Varanae tenent unam Vineam dictam Poliput de qua solvunt medietatem vini.

Molendina

Molendinum Sime Saiez solvit quotannis in die S. Michaelis tritici modium unum, et gallinas duas.

Molendinum Stane Sirol solvit tritici modium unum et gallinas duas nunc possidet Michaelis Scherban.

Molendinum Giure Calligarich solvit tritici modium unum et gallinas duas. Singuli tenentur purgare jassa eruere lutum, et ferre lapides, et facere omnia necessaria opera circa Molendina, praetequam solvere Magistros, Externi Gallignane, aut alterius loci cui tenent vineas in hoc territorio tenentur dare decimas: Pbr. Gregorius Viscovich Sodalitatis Sancti Martini Galignanae — Haeredes q.m Mathaei Ivich — Gaspar Tesacovic da Verm — Mathias Silesich — Haeredes q.m Augustini Matcovich — Ioannes Chlai — Filius q.m Francisci Chlai — Pbr. Georgius Clai — Haeredes q.m Ioannis Chlai — Haer. q.m Petri Giurzaz — Haer. qd.m Bartholomaei Ivich — Ioannes Braisa — Haer. q.m Viti Vuxae — Haer. q.m Bastiani Domenisich — Simon Sirol — Her. q.m Cerne — Ursula Petrichievitsa. Ioannes Ierbula — Marinus Grach — Joannes Baldetich.⁵⁰

Nomina Subditorum Schopliak peracto bello superstitum⁵¹ Petar Viscovich — Gaspar Sajets — Bastian Sajets — Sime Sajets — Anton Matcovich — Lovre Matcovich — Petar Matcovich — Giure Gustinich — Vid Gustinich — Marin Gustinich — Ive Gustinich — Ivan Matcovich — Haer. qd.m Andrea Matcovich — Stepe Matcovich — Anton Ernich — Mathias Silesich — Ivan Jerbula — Michel Poldrugovaz — Stepe Varana — Sime Dian — Haeredes qd.m Sime Sirol — Andrea Sajez — Ivan Basun — Mathe Ernich — Ive Viscovich — Haer. q.m Michel Sirol — Sime Sajez — Iure Poldrugovaz.

GALLIGNANA

In hoc Oppido habet Episcopatus templum Sancti Sebastiani et omnes illas circumcirca domos dirutas et 1 hortum. Item domus unam in qua servatur vinum. Item Supanus tenetur die S. Georgii in Signum reverentiae dare Episcopo libras quinque. Item Comunitas tenetur in die S. Helenae dare Episcopatui omnium caseorum duas parte, tertiam Excelsae Camerae. Item unusquisque qui habet vineas tenetur dare medium Modium vini, da quibus duae partes dantur Episcopatui, tertia Excelsae Camerae.

Vineae

Prima dicta Perchienitsa confinat ab Oriente cum Torrente dicto Chergreschirvaz et cum Grebgli Ioannis Fabian, ab Occidente cum Baredo D. Pauli Scampichi Albonensis, a Meridie cum Torrente qui devenit et Oppido Gallignanae: s Septentrione vero cum Baredo quondam Joannis Magliza.

⁵¹ Urbar nabraja obveznike Gračišća, Picna i Gologorice koji su posjedovali vinograde na području Škopljaka. Biskup Reitgartler (1573—1600) i Wassermann, upravitelji Pazinske grofovije, vodili su dugi spor u vezi s ubiranjem obaveza od škopljanskih seljaka

Altera vinea Ulicitse confinat cum via publica qua itur ad Molendina Galignanis, ab Occidente cum Vinea S. Mariae a Meridie cum Vinea S. Viti, a Septentrione cum Vinea Haeredum qd.m Francisci — Palzaz in hac sunt arbores olivarum quinque.

Tertia dicta Ossoh confinat ab Oriente et Meridie cum Prato Iacobi Carlini, ab Occidente cum Vinea Mathaei Goitan a Septentrione denique cum vinea Pbri Simojis Medos.

Prata

Pratum Ossoj super fornacem confinat ab Oriente cum via publica, quae ducit Novachum et cum Baredo Martini Pines ab Occidente cum vinea Martini Fornasar, a Meridie cum vinea Haer. q.m Lovre Fornasar a Septentrione cum prata Haer. q.m Francisci Palzaz.⁵²

N. B. Dominus Episcopus de Tauris⁵³ has vineas cum prato caessit seu premutavit cum Vineas in Schopgliak dicta Brajsovaz.

PISINUM VETUS

N. B. Haec Comunitas debet in die Sancti Georgii decimas Agnorum, de quibus duas partes accipit Episcopatus, tertiam Excelsa Camera.

Adi 9. Maggio 1633.

Essendo Monsignor Illustrissimo Gasparo Bobegh⁵⁴ Vescovo di Pedena venuto in cognizione che Lucia Varana in Schopgliak possedeva una Vigna soppressa dal Vescovato chiamata Scofli volse ricuperarla, e la ricuperò effettivamente col pagar deta Varacha ed suo figliolo Varana la lor pretesa in danaro e vino, come apare dalla scrittura sopra cio fatta, ordinò poi S. S. Illustrissimo di far netar li fossali a detta vignia ed redurla dal baredo al stato che ora trovasi.

A questa medesima Vigna parm.te haveva usrpato Tomas Matcovich una vaneza qual etiandio e stata ricuperata.

Die 27 Julii 1772.

R. D. Petrus Anicich⁵⁵ Petenensis Flumine existens hoc Urbarium de verbo, ad verbum descripsit.

L. S.

⁵² Danas postoje samo 4 prezimena

⁵³ Bio je pičanski biskup od 1663. do 1667. godine

⁵⁴ Upravljaio biskupijom od 1631. do 1634.

⁵⁵ Vidi bilješku br. 23

⁵⁶ Prilikom kolacioniranja rukopisa pomogao mi je arhivist Historijskog arhiva u Pazinu, prof. Jakov Jelinčić, pa mu ovom prilikom srdačno zakvaljujem.

Prezimina, mjesta i toponimi koji dolaze u Urbaru

1. Izumrla prezimina

Scalatini, Berton, Veljačić, Milošinić, Lukežić, Cucurin, Kršul, Kruhonja, Oršanić, Matijašić, Klimnić, Križmanić, Copus, Furlanić, Moderin, Zaljak, Zaglič, Lešić, Sfogar, Procos, Lonis, Piplić, Mladenić, Ivanić, Delacis, Marić, Huljan, Mrav, Patz, Dujmović, Stanković, Kokičić, Šarcovac, Krakonja, Bogović, Bubulić, Segurić, Grakalić, Gojak, Silešić, Ernić, Višković, Dian, Varana, Škrban, Težaković, Hlaj, Jurčac, Vukša, Domenišić, Cerne, Petrićevac, Jerbula, Baldetić, Guštinić, Fabijan, Maglica, Palčac, Carlini, Medos, Pinez, Kralj, Posar, Juranić, Kraljić, Marglitić

2. Postoje danas

Blašković, Belanić, Belac, Gustinčić, Cinkopan, Vretenar, Gašprotić, Marčac, Težak, Benazić, Benić, Glavač, Smoković, Anić, Aničić, Švić, Smilović, Runko, Kalčić, Karlović, Zajc, Matković, Širol, Ivić, Brajša, Grah, Bažon, Gojtan, Fornažar

3. Mjesta

Petena (Pićan), Gollogoritia (Gologorica), Galignana (Gračišće), Lindarum (Lindar), Zarez (Zarečje), Novachi (Paz. Nivaki), Chersicla (Kršikla), Grimalda, Cerouglie (Cerovlje), Previs (Previž), Gradigna (Gradinje), Cherbune (Krbune), Grobnich (Grobnik), Berdo (Brdo), Cepich (Čepić), S. Joannis (Sveti Ivanac), Tupgliach (Tupljak), Flanona (Plomin), Postojna, Flumen (Rijeka), Justinopolis (Kopar), Tergeste (TRST)

Dentić, Stranice, Margarešćak, Draga, Kalčić, Ograda, Kuzmićevac, Kleč, Knez, Greblja, Lazišće, Brajđe, Sad, Grize, Zatkan, Laslenići ili Jaslenići, Sopot, Solinice, Beovica, Dražica, Otok, Vetva, Arsia (Raša), Polje, Paludišće, Vrtlič, Pavićevac, Kutić, Jesike, Draguzenica, Gradinščica, Bleki, Prćenica, Krgrešćevac, Uličice, Usoje, Brajšovac, Škofli, Zarsifa i Tudormo

Manje poznate riječi i izrazi

Achleta mj. athleta, atleta, junak, mučenik

Adventare, doći, približiti se

Adventizii mj. adventicii, došljaci, stranci

Baredo, neobrađena zemlja ili zapuštena obradiva zemlja

Carnisprimio ili carnisprimi, prvine u mesu. Za razliku od carnisprivio,
 mesopust
 Coloni spangati et avulsi, nasilno odvedeni seljaci
 Cherso, krš, neplodno tlo
 Cerchios dare, dati drvene obruče
 Flanaticus sinus, plominski zaljev
 Fallare uvas, čistiti grožđe (?)
 Jasa purgare, čistiti jaz ili propust za vodu kod mlina
 Lutum eruere, vaditi blato ili mulj
 Ligonizatores, kopači. Ligo-onis, motika
 Medilia, stogovi sjena i mjesto gdje se sjeno kupilo
 Origente mj. oriente, istok, istočna strana
 Palude, paludischie, močvara
 Pentapolis, peti grad. Pićan kao peto mjesto ili sjedište biskupije po
 redu osnivanja, iza Jeruzalema Antiohije, Rima i Ogleja.
 Pascatis die, na Vazam
 Pentecostes, Duhovi, crkveni blagdan
 Pallificare hortos, ograđivati vrtove
 Stabulum, staja, sjenik
 Spallam dare, dati pleće (pršut)
 Stramen, stelja, sušanj
 Sepimenta ferre, nositi granje ili kolje za ograde
 Vertaza, vrtača
 Zapadores, kopači

Za ostale riječi i izraze vidi: Danilo Klen¹, Rašporski urbar iz 1395.
 str. 30—37. Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu. Svezak XV,
 Rijeka 1970.

Riassunto

Nell'archivio parrocchiale di Pićan (Pedena) è stato recentemente tro-
 vato l'Urbario della diocesi di Pićan. La sua definitiva redazione risale al
 primo quarto del secolo XVII, e l'unica sua copia è del 1722. L'Urbario della
 diocesi di Pićan fino ad oggi non era noto.

L'Urbario di Pićan è ricco di importanti e preziosi dati nel campo della
 linguistica, della storia, dell'economia, della sociologia, della toponomastica,
 dell'onomastica e del diritto civile ed ecclesiastico.

Nell'Urbario di Pićan vengono elencati i soliti antichissimi tributi del
 clero, quelli collettivi dei fedeli di tutta la diocesi in occasione di certa
 festività, nonché quelli particolari, per esempio le decime, sia di singoli
 cittadini sia della comunità parrocchiale di Pićan, Gračišće (Galligana) e
 della Stari Pazin (Pisinvecchio). Tutte le parrocchie della diocesi di Pićan,
 eccettuati i casolari, quali Tupljak (Tupliaco) e Škopljak (Scopliaco), i cui

tributi ed obblighi erano tassativamente elencati e andavano a vantaggio del vescovo di Pićan, erano soggette anche a obblighi urbariali, imposti dalla contea di Pazin.

L'Urbario elenca in seguito gli edifici, i campi coltivati, i pascoli, i boschi, le vigne, i mulini ed altri beni da cui la diocesi riceveva qualche vantaggio materiale, sia come proprietaria sia come usufruttuaria.

In un prospetto storico l'autore poi fa una breve storia della piccola diocesi, il cui secolare destino fu quello di dividere: all'epoca dell'antica Roma verso i suoi confini orientale e sudorientale l'Italia dall'Illiria; poi i possessi bizantini dallo stato dei Franchi; in seguito nel medioevo, i possessi del patriarcato di Aquileia da Venezia e dalla Croazia; e infine in tempi successivi l'Austria da Venezia.

Nell'introduzione l'autore espone le principali interessanti materie contenute nell'Urbario, come i tributi, gli obblighi, il danaro, le misure, nonché il loro valore, espresso in unità odierne. In un'appendice espone poi gli omonimi, i toponimi, le voci e le espressioni meno note; tutto ciò allo scopo di facilitare al lettore lo studio dell'Urbario.